

Otázky a tematické okruhy k ústním částem státní závěrečné zkoušky v navazujícím magisterském studijním programu Teologie, studijní obor Teologické nauky

Úvod

1. Studium magisterského studijního programu Teologie, studijní obor Teologické nauky se řádně uzavírá státní závěrečnou zkouškou, která se skládá ze dvou ústních částí a obhajoby diplomové práce:

a) **Písmo svaté**: Student má prokázat znalost Písma Starého i Nového zákona jako celku: zvládnutí problematiky inspirace, literárních druhů, tradice, kánonu, hermeneutiky a metod exegeze, geografického, historického a kulturního pozadí. Vedle toho musí znát i jednotlivé části Písma a prokázat schopnost jejich výkladu; zvláštní důraz je kladen na spisy Nového zákona.

c) **Pedagogika a psychologie**: Tato část státní závěrečné zkoušky svým rozsahem shrnuje předměty pedagogika, základy psychologie, základy psychologie pro pedagogy a patopsychologie, katechetika, didaktika náboženské výchovy a pastorální teologie v celém vyučovaném rozsahu. Student musí prokázat jejich zevrubnou znalost a být schopen samostatně reflektovat jejich teoretické a praktické aspekty.

d) **Obhajoba diplomové práce**: Součástí státní závěrečné zkoušky je obhajoba diplomové práce o rozsahu minimálně 60 normostran. Téma práce musí navazovat na předměty studijního plánu, nemusí však přímo souviset s žádnou částí státní závěrečné zkoušky.

2. Průběh státních závěrečných zkoušek je upraven Studijním a zkušebním řádem UK v Praze, Pravidly pro organizaci studia na KTF UK a Opatřením děkana č. 5 /2008.

Státní závěrečná zkouška má prokázat schopnost studenta zvládnout větší objem látky, myslet v souvislostech, a to i mezioborových, spojovat nabyté poznatky s praktickou aplikací. Zadané okruhy a témata k probírané látce nejsou přesnými formulacemi otázek. V rámci širších okruhů má studující při zkoušce prokázat i schopnost orientace v látce, reakce na podrobnější otázky zkušební komise.

4. Níže uvedené tematické okruhy jsou vypracovány akademickými pracovníky pověřenými výukou příslušných oborů. Oni jsou také k dispozici studentům pro případné konzultace a zadání studijní literatury.

Jména garantů jednotlivých disciplín:

Písmo svaté

doc. Josef Hřebík, Th.D. S.S.L

doc. PhDr. Mireia Ryšková, Th.D.

Jaroslav Brož, Th.D. S.S.L.

Angelo Scarano, Th.D. S.S.L.

Pedagogika a psychologie

doc. Ing. Mgr. Aleš Opatrný, Th.D.

PhDr. Kateřina Lachmanová, Th.D.

Dr. Vojtěch Eliáš

1. Písmo svaté

a) Úvod do Starého zákona, starozákonní exegeze a teologie

- 1) Tradice o počátcích Izraele
  - a) Patriarchové; b) Exodus, sinajská smlouva; c) Usazení v Palestině a doba soudců;
  - d) Exegeze: Gn 1 - 2.
- 2) Období izraelské monarchie
  - a) Založení království a první králové; b) Rozdělení království a pád Samařska;
  - c) Reforma krále Joziáše; d) Exegeze: Gn 3.
- 3) Doba exilní a poexilní
  - a) Pád Jeruzaléma a vyhnanství; b) Návrat a poexilní obnova; c) Helénismus a války Makabejských; d) Exegeze: Dt 8,7-18.
- 4) Starý zákon jako Boží i lidské slovo
  - a) Inspirace a literární druhy; b) Kánon Starého zákona; c) Zásady biblické hermeneutiky; d) Exegeze: 1 Sam 16.
- 5) Literární historie a teologie Pentateuchu
  - a) Dějiny kritiky Pentateuchu; b) Hypotéza pramenů: Jahvista, Elohista;
  - c) Deuteronomium a Kněžský spis; d) Exegeze: Žl 131.
- 6) Deuteronomistické dějiny
  - a) Jozue, Soudců; b) Knihy Samuelovy a Královské; c) Exegeze: Job 28.
- 7) Chronistické dílo
  - a) Knihy Kronik; b) Ezdráš a Nehemiáš; c) Exegeze: Sir 24,1-22.
- 8) Izraelští proroci
  - a) Starozákonní proroci a jejich poslání; b) Dva proroci severního království: Amos a Ozeáš; c) Exegeze: Iz 11,1-5.
- 9) Předexilní proroci v Judsku
  - a) Izaiáš; b) Micheáš, Sofoniáš, Nahum, Habakuk; c) Jeremiáš; d) Exegeze: Iz 42,1-9.
- 10) Exilní a poexilní proroci
  - a) Ezechiel, Deuteroizaiáš a Zpěvy o Hospodinově služebníkovi; b) Tritoizaiáš, Ageus, Zachariáš, Malachiáš; c) Teologie: Osvobození a spása ve Starém zákoně.
- 11) Hebrejská poezie
  - a) Žalmy; b) Píseň písní a Pláč; c) Teologie: Vyvolení Izraele ve Starém zákoně.
- 12) Sapienciální literatura
  - a) Pojem moudrosti, kniha Přísloví; b) Job, Kazatel; c) Sirachovec, kniha Moudrosti;
  - d) Teologie: Pojem smlouvy ve Starém zákoně.
- 13) Poučné příběhy
  - a) Rút; b) Jonáš; c) Tobiáš; d) Teologie: Modlitba a bohoslužba ve Starém zákoně.

14) Apokalyptika a poslední povzbudivé příběhy

- a) Joel, Daniel; b) Knihy Makabejské; c) Ester, Judit; d) Teologie: Boží přísliby ve Starém zákoně.

Povinná literatura

Věřoučná konstituce o Božím zjevení *Dei Verbum*, in: Dokumenty II. vatikánského koncilu, Praha 1995, s. 101-123

HŘEBÍK, J., Studijní materiály, tj. <http://ktf.cuni.cz/~hrebik/>

K exegezi vybraných textů příslušné pasáže z Výkladů ke Starému zákonu I (Praha 1991), II-V (Kostelní Vydří 1996-98)

Doporučená literatura

RENDTORFF, R., Hebrejská bible a dějiny, Praha 1996

CHIOLERIO, M., Blaze tomu, kdo slyší tato slova, Praha 1997

DILLARD, R.B. - LONGMAN T. III., Úvod do Starého zákona, Praha 2003

b) Úvod do Nového zákona

1. Historické pozadí Nového zákona

- a) politická a společenská situace v Palestině v době 1. stol. př. Kr. – 1. stol. po Kr.
- b) podoba židovského náboženství před a po r. 70 po Kr., jeho hlavní instituce a teologické proudy

2. Evangelium jako literární druh s teologickým cílem

- a) pojem „euaggelion“ a slovesná podoba, jejich teologický obsah v LXX a v Ježíšově a apoštolském kázání až ke vzniku literárního útvaru.
- b) synoptická otázka a její řešení
- c) tři etapy vzniku evangelií podle Dei verbum 19

3. Evangelium podle Matouše

- a) struktura, obsah a hlavní teologická témata
- b) autor, adresáti, doba a místo vzniku, obsah význam 1. a 2. kapitoly
- c) výklad Mt 5,1-13

4. Evangelium podle Marka

- a) struktura, obsah a hlavní teologická témata, autor, adresáti, doba a místo vzniku
- b) výklad Mk 8,34-39

5. Evangelium podle Lukáše

- a) struktura, obsah a hlavní teologická témata
- b) autor, adresáti, doba a místo vzniku, obsah a význam 1. a 2. kapitoly
- c) výklad Lk 5,1-11

6. Evangelium podle Jana a janovské listy

- a) struktura, obsah a hlavní teologická témata Janova evangelia
- b) struktura 1 Jan, obsah a hlavní teologická témata tří Janových listů
- c) autor, adresáti, doba a místo vzniku Janova evangelia a třech listů se zřetelem k dějinám janovské komunity
- d) výklad Jan 20,1-18

7. Skutky apoštolů

- a) struktura, obsah se zaměřením na kapitoly 1-12 a hlavní teologická témata
- b) členění a obsah Sk 13 - 28 a teologická témata
- c) výklad Sk 2,1-11

8. Život a přehled misionářské a literární činnosti apoštola Pavla

- a) prameny pro studium Pavlova života; jeho původ a základní charakteristika před obrácením ke Kristu a jeho setkání s Kristem
  - b) periodizace Pavlovy apoštolské činnosti a s ní související listy
9. Forma helénistických a novozákonních dopisů
10. Listy „eschatologické“
- a) list Soluňanům (Tesalonickým)
  - b) list Soluňanům (Tesalonickým)
11. Listy o ospravedlnění
- a) list Galat'ánům
  - b) list Římanům
12. Korintská korespondence.
- a) otázka počtu Pavlových listů do Korintu, 1. list Korint'ánům, jeho témata v souvislosti se situací korintské komunity křesťanů
  - b) 2. list Korint'ánům: situace, na kterou reaguje, struktura, hlavní témata
13. Autentické listy z vězení
- a) List Filipánům
  - b) List Filemonovi
14. Pozdní / deuteropavlovské listy z vězení
- a) List Kolosanům
  - b) List Efesanům
15. Pastorální listy
16. List Židům a jeho teologie
17. Katolické epištoly (bez janovských)
- a) První a druhý list Petřův
  - b) List Jakubův a Judův
18. Novozákonní apokalyptika a kniha Zjevení sv. Jana
19. Novozákonní kánon: etapy jeho formování a kritéria pro stanovení kanonických knih

Povinná literatura

BROŽ, J., Studijní texty ke studiu Nového zákona, <http://ktf.cuni.cz/~broz/>
 nebo alternativa v angličtině: BROWN, R. E., An Introduction to the New Testament, New York 1998
 SCARANO, A., Studijní materiály. http://www.ktf.cuni.cz/studijni_materialy

Doporučená literatura

CARSON, D.A., MOO, D. J., Úvod do Nového zákona, Praha 2008
 POKORNÝ, P., Literární a teologický úvod do Nového zákona, Praha: Vyšehrad, 1993.
 RYŠKOVÁ, M., Doba Ježíše Nazaretského, Praha 2008
 TICHÝ, L., Úvod do Nového zákona, Svitavy 2003

2. Pedagogika a psychologie

a) Pastorální teologie

1. Charakteristika pojmů evangelizace, nová evangelizace, misie ve světle koncilních a pokoncilních dokumentů, zejména Evangelii nuntiandi a Redemptoris missio.
2. Evangelizace do nitra církve - charakteristika, důvody, cíle. Způsoby této evangelizace s ohledem na různé cílové skupiny.
3. Současné metody evangelizace (příklady) a jejich vyhodnocení.
4. Situace rodin v současné české společnosti – hlavní problémy, jejich příčiny.
5. Zásady pro pastorační rodiny, vycházející z teologie manželství a rodiny (zejména dle Gaudium et spes a Familiaris consortio).
6. Pomoc manželům v krizích manželství, vztah pastorační pomoci a odborného manželského poradenství a lékařské péče.
7. Pastorační péče rozvedených a znovu sezdáných.
8. Pastorační odpověď na problémy neplodných manželských párů.
9. Nestandardní sexuální orientace jako pastorační problém.

Literatura

- Dokumenty II. vatikánského koncilu*, Praha 1995
Katechismus katolické církve, Kostelní Vydří 2002
PAVEL VI., *Evangelii nuntiandi*: apoštolská exhortace o hlásání evangelia z 8. prosince 1975, Praha 1990
JAN PAVEL II. *Familiaris consortio. Apoštolská exhortace*. Praha: Zvon, 1992.
JAN PAVEL II., *Redemptoris missio*: encyklika o stálé platnosti misijního poslání ze 7. prosince 1990, Praha 1994
JAN PAVEL II., *Apoštolský list Mulieris dignitatem o důstojnosti a povolání ženy*, Praha 1992
JAN PAVEL II., *Dopis rodinám*, Praha 1994
DOLISTA J., *Misijní úsilí církve*, Kostelní Vydří 2001
KADLEC B., *Pravdivé a chybné pojetí evangelizace*, Praha 1997
Život a poslání křesťanů v církvi a ve světě. Závěrečný dokument Plenárního sněmu katolické církve v ČR, Kostelní Vydří 2007.
DOLISTA, J., *Naděje vložená do manželství*. Olomouc: Matice cyrilometodějská, 1994.
PLAŇAVA, I., *Manželství a rodiny. Struktura, dynamika, komunikace*. Brno: Doplněk 2000. SLAVÍK, M., *Manželství - od snů k realitě*. Praha: Pastorační středisko, 1998.
TOURNIER, P., *Porozumění v manželství*, Praha: Návrat domů, 1994.
OPATRŇÝ, A., *Pastorační péče v méně obvyklých situacích*. Praha, 2005.
OPATRŇÝ, A., *Rozvedení v církvi*, Pastorační středisko, Praha 1995.
KASPER, W., *Teologie křesťanského manželství*, Brno 1997.
PAPEŽSKÁ RADA PRO RODINU, *Rodina, manželství a fakticky existující soužití*, Praha 2001.
MEZINÁRODNÍ TEOLOGICKÁ KOMISE, *Společenství a služba*, Kostelní Vydří 2005.
KOL., *Homosexualita a křesťanská antropologie*, Praha: Pastorační středisko 1998.
Internetové stránky www.pastorace.cz; <http://manzelstvi.cz/>

b) Pedagogika, didaktika a katechetika

1. Škola a její struktura

Právní normy pro činnost školy a učitele (školský zákon, NE zákon o vysokých školách).
Organizace školy. Pedagogická dokumentace.
Školní třída jako sociální skupina. Formování vztahu mezi učitelem a žákem. Atmosféra a klima třídy, školy.

2. Obsah a rozsah vyučování

Školský vzdělávací program, kmenové učivo a cílové standardy. Kurikulum současné základní školy, nové pojetí kurikula a kurikulární politiky ve vztahu k Evropské unii. Problematika školní úspěšnosti žáka. Utváření sebepojetí a sebevědomí žáka a jejich vliv na školní výkonnost a prožívání žáka.
Vyučování náboženství ve státní škole

3. Cíle edukačního procesu

Rozdělení cílů edukace. Práce učitele s přípravou výuky vzhledem k cílům. Psychologické otázky hodnocení ve škole, typy hodnocení, vliv školního hodnocení na sebehodnocení a utváření osobnosti. Psychologická problematika školní klasifikace. Zátěž a stres dětí ve škole.

4. Osobnost učitele

Právní předpisy na kvalifikaci pedagogického pracovníka. Způsoby pedagogické práce, styly vedení žáků. Didaktické kompetence učitele. Autodiagnostika a sebereflexe učitele. Celoživotní vzdělávání učitelů. Nároky na psychické funkce a vlastnosti učitele. Nevhodné vlastnosti učitele, psychopatologické kategorie rizikové pro realizaci profese učitele. Syndrom vyhoření v učitelské profesi.

5. Osobnost žáka základní a střední školy

Žák v současné škole. Nadaný žák ve výuce. Handicapovaný žák ve výuce. Pedagogická integrace žáků se zvláštními potřebami. Žák jiného etnika a žák s jiným mateřským jazykem ve výuce. Vývojová charakteristika žáka základní a střední školy. Akcelerace, retardace a disharmonie jejich vývoje – příčiny a důsledky pro práci ve škole.

6. Edukační média

Klasifikace materiálních didaktických prostředků, výpočetní technika ve výuce, televize ve výuce, zásady práce s učebními pomůckami. Paměť a příčiny snižování paměťového výkonu a její úloha ve vztahu k dalším psychologickým procesům (myšlení, kreativní procesy atd.), které se podílejí na školní výkonnosti.

7. Edukační procesy

Příprava učitele na výuku, metody a organizační formy výuky, diagnostika vědomostí a dovedností žáků, druhy zkoušek, konstrukce didaktických testů. Charakteristika pojmu a procesu učení, styly učení a školní výkon, učení senzomotorické, učení podmiňováním, verbální učení, pojmové učení – jejich vztah k učebním činnostem žáků, motivace žáka ve výuce – vývojové hledisko, formy a prostředky motivování.

8. Formace katechety.

Dimenze profesionálního profilu katechety (dimenze „být“, dimenze „vědět“, dimenze „umět konat“).

Základní literatura ke všem okruhům

- ČÍŽKOVÁ, J. a kol. *Přehled vývojové psychologie*. Olomouc: VUP 1999.
KALHOUS, Z., OBST, O. *Školní didaktika*. Olomouc: Pedagogická fakulta UP 1998.
PRŮCHA, J. *Moderní pedagogika*. Praha: Portál 1997.
ALBERICH, E., DRÍMAL, L. *Katechetika*. Praha:Portál, 2008.

Církevní dokumenty

- Exhorta Catechesi tradendae
Dokumenty 2. Vatikánského koncilu, Praha: Zvon, 1995.
JAN PAVEL II., Apoštolská exhortace Catechesi tradendae, (16. října 1979).
PAVEL VI., Apoštolská exhortace Evangelii nuntiandi (8. prosince 1975), Zvon, Praha 1990.
Všeobecné direktorium pro katechizaci. Praha: Sekretariát ČBK, 1998.
KONGREGACE PRO KATOLICKOU VÝCHOVU. Náboženský rozměr výchovy v katolické škole. Čes. překlad péčí ČBK, Praha: 1994;

c) Psychologie

1. Syndrom pomocníka podle W. Schmidbauera (vysvětlení pojmu, centrální prvek psychodynamiky, možné kořeny v psychogenezi);
2. Stres u pomáhajících profesí (symptomy, stresové faktory a prevence);
3. Syndrom vyhoření (příčiny, příznaky – fáze SV, prevence);
4. Pojem hranic v mezilidských vztazích (typy hranic, příčiny nedostatku asertivity);
5. Tři roviny pomáhajícího vztahu (hl. rovina přenosu a protipřenosu);
6. Vývojová stádia osobnosti podle E. Eriksona (vysvětlit základní princip, příklady);
7. Příklady obranných stylů osobnosti (narcistní, histrionský, závislý, depresivní);

Doporučená literatura (možno čerpat i jinde)

- DRAPELA, V. J., *Přehled teorií osobnosti*, Portál 1997.
KOPŘIVA, K., *Lidský vztah jako součást profese*, Portál 1997, 2006.
KRATOCHVÍL, S., *Základy psychoterapie*, Portál 2006.
VÁGNEROVÁ, M., *Psychopatologie pro pomáhající profese*, Portál 1999

V Praze dne 27. října 2011

Jaroslav Brož, Th.D., S.S.L.
proděkan pro studium